

היום נלמד בעזרת ה':

גיטין דף נו

למדנו אתמול: המקרה הראשון - בגלל המעשה עם קמצא ובר קמצא חרבה ירושלים:

היה אדם שלאוחבו קראו 'קמצא' ולשונאו קראו 'בר קמצא', עשה אותו אדם סעודה ואמר למשרתו שילך להזמין את 'קמצא' לסעודה. הלך המשרת ובמקום להזמין את 'קמצא' אוהבו הזמין את 'בר קמצא' שונאו. הגיע בעל הסעודה וראה ש'בר קמצא' יושב בסעודה, אמר לו - מאחר שאתה שונאי מה אתה עושה כאן בסעודה? קום וצא! אמר לו בר קמצא - הואיל והגעתני תניח לי ואני אתן לך את דמי האכילה והשתיה שלי. אמר לו - לא! אמר לו בר קמצא - אתן לך את דמי חצי מהסעודה. אמר לו - לא! אמר לו בר קמצא - אתן לך את דמי כל הסעודה. אמר לו - לא! תפס אותו בידו והקימו והוציאו מהסעודה.

אמר הואיל והווי יתבי רבנן וכו': אמר בר קמצא - הואיל וישבו שם חכמים ולא מיחו בבעל הסעודה, כנראה שהם מסכימים לכך שהוא ביזה אותי, ולכן אלך להלשין עליהם לפני הקיסר הרומאי.

הלך בר קמצא ואמר לקיסר - 'מרדו בך היהודים!' אמר לו הקיסר - מי אמר שזה נכון? אמר לו בר קמצא - שלח להם קרבן ותראה האם הם יקריבו אותו על המזבח או לא (= הגויים נודרים נדרים ונדבות כישראל ומקריבים את קרבנם על המזבח), ואכן שלח הקיסר בידו של בר קמצא עגל משולש (= משוכח, שנולד שלישי לאמו).

בדרך לבית המקדש הטיל בו בר קמצא מום בשפה העליונה ויש אומרים בקרום המכסה את העין, במקום שאצלנו זה נחשב למום הפוסל את הקרבן ואילו אצל הגויים אין זה נחשב למום (= והם מקריבים עם מום כזה בכמות שלהם לשם ה'), ובכך המלך יחשוב שהיהודים מרדו בו שהרי הם לא הקריבו את קרבנו.

סבור רבנן: חשבו חכמים להקריב את הקרבן למרות המום שבו, משום שלום מלכות, אמר להם רבי זכריה בן אבקולס - 'אמרו שבעלי מום קריבין לגבי המזבח,

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatlada18@gmail.com

052-342-4473

כלומר שלא ידעו שאתם מקריבים משום שלום מלכות ויבואו להתיר להקריב קרבנות בעלי מום.

סבור למיקטליה: חשבו חכמים להרוג את בר קמצא כדי שלא ילך לקיסר לומר לו שלא הקריבו את קרבנו, אמר להם רבי זכריה בן אבקולס – יאמרו שהדין הוא שכל מי שמטיל מום בקדשים דינו מיתה, וזה לא נכון.

אמר רבי יוחנן: סבלנותו של רבי זכריה בן אבקולס שלא הרג את בר קמצא, החריבה את ביתנו וכו'.

שדר עליהו וכו': כשראה הקיסר שלא הקריבו את קרבנו הבין שאכן מרדו בו היהודים כפי שהלשין בר קמצא, ולכן שלח עליהם את 'נירון קיסר' שר צבאו.

כשהגיע נירון קיסר סמוך לירושלים הוא עשה קסם כדי לראות האם יצליח לכבוש את ירושלים: הוא זרק חץ לכיוון מזרח והלך החץ ונפל בירושלים, זרק חץ למערב וגם הוא נפל בירושלים, זרק חיצים לארבע רוחות השמים וגם הם נפלו בירושלים.

סימן נוסף שעשה נירון קיסר: הוא אמר לתינוק 'פסוק לי פסוק' (= תאמר לי פסוק שלמדת), אמר לו התינוק את הפסוק "וַיִּתֵּן אֶת נִקְמָתִי בְּאֶדּוֹם בְּיַד עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְעָשׂוּ בְּאֶדּוֹם כְּאִפִּי וַיִּדְעוּ אֶת נִקְמָתִי נָאֻם אֲדֹנָי יְהוִה", חשב לעצמו נירון קיסר – הקב"ה רוצה להחריב את ביתו ו'לקנח את ידיו' באותו האיש, כלומר להתנקם בי על שהחרבתי את ביתו, ברח נירון קיסר והתגייס וזכה שיצא ממנו (= מבני בנותיו) התנא רבי מאיר.

שדרה עליויהו לאספסינוס קיסר: כיון ש'נירון קיסר' ברח, שלח עליהם הקיסר את 'אספסינוס קיסר', בא אספסינוס ועשה מצור על ירושלים שלוש שנים.

היו בירושלים שלשה עשירים, 1. נקדימון בן גורין, שהיה נקרא כך משום שזרחה השמש בעבורו (= כפי המסופר במס' תענית כ.). 2. בן כלבא שבוע, שהיה נקרא כך לפי שכל מי שהיה נכנס לביתו כשהיה רעב כמו כלב היה יוצא שָׂבֵעַ. 3. בן ציצית הכסת, שהיה נקרא כך לפי שהיתה ציצית של טליתו נגרת על גבי כרים וכסתות, כלומר שהיה הולך רק על בדים משובחים ולא על הרצפה. ויש אומרים לפי שהיה הכסא שלו מוטל בין גדולי רומי, כשהיה הולך לרומי להקביל את פני הקיסר.

חד אמר וכו': אחד מהעשירים הנ"ל אמר - אני יזון את כל אנשי ירושלים בחיטים ושעורים, אחד אמר - אני יזון את כל אנשי ירושלים ביון שמן ומלח, ואחד אמר - אני יזון את כל אנשי ירושלים בעצים, ושכחו חכמים את זה שאמר בעצים. הגמ' מבארת לפי שרב חסדא היה מוסר את כל המפתחות של האוצרות שלו לשמשו חוץ מאת המפתחות של אוצר העצים, משום שאמר רב חסדא - על כל אוצר אחד של חיטים צריך שישים אוצרות של עצים.

הוּוּ לְהוּ לְמִיזָן: היה לשלשת העשירים הנ"ל חיטים, שעורים, יין ועצים לזון את כל אנשי ירושלים במשך עשרים ואחת שנה!

הוּוּ בְּהוּ הִנְהוּ בִּירְיוֹנֵי: היו ביניהם 'בריונים' כלומר אנשים ריקים ופוחזים שמחפשים מלחמות, אמרו להם חכמים - נצא ועשה שלום עם הרומאים, לא נתנו להם הבריונים לעשות שלום עמם. אמרו להם הבריונים - נצא ונעשה מלחמה עם הרומאים, אמרו להם חכמים - לא תצליחו לנצח אותם.

קמו קלנהו: הלכו הבריונים ושרפו את כל האוצרות של העשירים הנ"ל כדי להכריח את העם להילחם ברומאים, ונהיה רעב בירושלים.

הגמ' מספרת על זוועות הרעב ששרר בירושלים:

מרתא בת ביתוס היתה מעשירי ירושלים, שלחה את השליח שלה ואמרה לו 'לך תביא לי סולת', עד שהוא הלך נמכרה כל הסולת. אמר לה השליח 'אין סולת אבל יש פת נקייה', אמרה לו 'לך תביא לי', עד שהוא הלך נמכרה כל הפת נקייה. אמר לה 'אין פת נקייה אבל יש פת קיבר', אמרה לו 'לך תביא לי', עד שהוא הלך נמכרה כל הפת קיבר. אמר לה 'אין פת קיבר אבל יש קמח שעורים', אמרה לו 'לך תביא לי', עד שהוא הלך נמכר כל הקמח שעורים.

חלצה מרתא בת בייתוס את נעליה ואמרה 'אצא לראות אולי אני אמצא משהו לאכול', ישבה לה צואת גללי בהמה ברגליה והיא מתה מרוב גועל. קרא עליה רבן יוחנן בן זכאי את הפסוק שנאמר בקללות "הִרְפָּה בָּךְ וְהִעֲנֵהָ אֲשֶׁר לֹא נִסְתָּה כֶּף רַגְלָהּ הֵצֵג עַל הָאָרֶץ מִהֲתַעֲנֵג וּמִרָף...". ויש אומרים שהיא אכלה את הגרורות של רבי צדוק (= יבואר מיד) והיא מתה מרוב אסטניסות.

הגמ' מבארת מה היא הגרורת של רבי צדוק:

דרכי צדוק וכו': רבי צדוק ישב בתענית 40 שנה כדי שלא תחרב ירושלים, מרוב תעניות הוא כ"כ רזה והכחיש עד שכשהוא היה אוכל משהו היו רואים את זה בגרונם מבחוץ, לאחר שגמר להתענות ורצה להבריא את עצמו היו מביאים לו גרגורות (= תאנים יבשות) והוא היה מוצץ אותם הנוזלים שבתוכן וזורק, לפי שהוא לא היה יכול לבלוע דבר עבה.

מרתא בת בייתוס מצאה מאותם גרגורות שרבי צדוק מצץ וזרק, ואכלה אותם מרוב רעב, היא טעמה את טעם ריח החולי שהיה בגרגורות ומתה מחמת אסטניסותה.

כי הוה קא ניחא נפשה: כשיצאה נשמתה של מרתא בת בייתוס, הוציאה את כל כספה וזהבה והשליכה אותם בשוק ואמרה 'זה (= הכסף והזהב) למה אני זקוקה לו'?

אבא סיקרא שהיה ראש הבריונים שבירושלים היה בן אחותו של רבן יוחנן בן זכאי. שלח לו רבן יוחנן בן זכאי - בא אלי בצנעא, כשהגיע אמר לו רבן יוחנן בן זכאי - עד מתי תעשו כן (= שאינכם מוכנים להשלים עם הרומאים) ותהרגו את כולם ברעב? אמר לו אבא סיקרא - מה אעשה? אם אומר משהו לחברי הבריונים הם יהרגו אותי. אמר לו רבן יוחנן בן זכאי - תחשוב על איזה עצה עבורי שאוכל לצאת מירושלים, אולי אצליח לעשות הצלה מועטת. אמר לו אבא סיקרא - תפרסם שאתה חולה ויבואו כולם לבקר אותך כאילו שאתה כבר גוסס, ותניח במיטתך דבר מסריח כגון נבילה, שיאמרו כולם שאתה מת וכבר מסריח, ויכנסו רק תלמידך לשאת את מיטתך כדי ששאר האנשים לא ירגישו שאתה קל, לפי שכולם יודעים שאדם חי יותר קל ממת.

עביד הכי: עשה רבן יוחנן בן זכאי כעצתו, נכנס רבי אלעזר לשאת את מיטתו מצד אחד ורבי יהושע מצד אחר, כשהגיעו לשערי חומת ירושלים רצו הבריונים לדקור את רבן יוחנן בן זכאי ברמחים שבידם כדי לבדוק האם הוא באמת מת או שהוא מערים עליהם והוא חי, אמר להם אבא סיקרא - הרומאים יאמרו עליכם שאפילו את רבם הם דקרו. רצו לדחוף אותו אולי הוא יצעק, אמר להם אבא סיקרא - הרומאים יאמרו עליכם שאפילו את רבם דחפו. פתחו לו הבריונים את השער, ויצא רבן יוחנן בן זכאי והלך אל אספסיינוס קיסר.

כי מטא להתם: כשהגיע רבן יוחנן בן זכאי לאספסיינוס, אמר לו רבן יוחנן בן זכאי - 'שלום עליך מלך, שלום עליך מלך!' אמר לו אספסיינוס - אתה חייב מיתה פעמיים, 1. אני לא מלך, ואתה לועג עלי בזה שאתה קורא לי מלך. 2. ועוד, אם אני מלך, מדוע עד עכשיו לא באת אלי להשלים עמי?

אמר ליה רבי יוחנן בן זכאי - מה שאמרת שאתה לא מלך אבל האמת שאתה עתיד להיות מלך, כי אם אתה לא מלך, לא היתה נמסרת ירושלים בידך. כפי שנלמד מהפסוקים.

ומה ששאלת אותי 'אם מלך אני מדוע לא באת אלי עד עכשיו?' בריונים שבתוכנו לא נותנים לנו לעשות שלום. **אמר ליה** אספסיינוס - אם יש חבית של דבש ונחש כרוך עליה, האם לא שוכרים את החבית בשביל להבריא את הנחש? [המהרש"א מבאר שהנחש עומד מעל החבית ואם יפתחו את החבית הוא יטיל ארס בדבש, ולכן מכים בנחש והורגים אותו אפילו שעל ידי כך נשברת החבית] - כך היה עליכם לשרוף את חומת העיר ולהשליך את הבריונים מתוך העיר. שתק רבי יוחנן בן זכאי.

קרא עליו רב יוסף ויש אומרים רבי עקיבא את הפסוק 'משיב חכמים וכו', כי היה על ריב"ז לענות לאספסיינוס: לוקחים צבת תופסים את הנחש והורגים אותו, ומשאירים את החבית שלימה. כלומר חיכינו להזדמנות שנוכל להוציא את הבריונים מתוך העיר ולהשאיר אותה שלימה ואז לעשות איתכם שלום.

אדהכי אתי פריסתקא: בתוך כך הגיע שליח מרומי ואמר לאספסיינוס: קום, כי מת הקיסר והחליטו חשובי רומי להושיב אותך בראש (להיות הקיסר במקומו).

הוה סיים חד מסאני: בדיוק כשהגיע השליח היה אספסיינוס עסוק בלבישת נעליים, את האחת הוא כבר לבש והוא רצה ללבוש גם את הנעל השנייה, אך הוא לא הצליח להכניס את רגלו לתוך הנעל. והוא רצה להוריד את הנעל הראשונה אך לא הצליח להוציא את הרגל מהנעל. שאל אספסיינוס את ריב"ז: מה זה? אמר לו: אל תצטער, שמועה טובה הגיעה לאוזניך והיא גרמה שהעצמות שלך התרחבו, כנלמד מהפסוק. שאל אותו אספסיינוס: מה הפתרון? אמר לו: יביאו אדם שדעתך אינה מיושבת ממנו (שאתה לא אוהב אותו), ויעבירו אותו לפניך ואז העצמות שלך יתכווצו בחזרה, כנלמד מהפסוק. הוא עשה כך והרגל השנייה נכנסה לתוך הנעל.

א"ל ומאחר דחכמיתו כולי האי: אמר לו אספסינוס: ומאחר שאתם חכמים כל כך, עד עכשיו מדוע לא באתם אלי? אמר לו ריב"ז: ולא אמרתי לך? אמר לו אספסינוס: אני גם עניתי לך. [המהרש"א מבאר שאספסינוס א"ל אם אתם כל כך חכמים היית צריכים לעשות תחבולה להנצל מהבריונים ולבוא אלי, וריב"ז אמר לו כמו שאנחנו חכמים גם הבריונים חכמים ולא יכלנו להערים עליהם].

אמר לו אספסינוס אני הולך לרומי ואני אשלח אדם אחר למלחמה, ולכן תבקש ממני דבר ואני אתן לך. אמר לו ריב"ז: **א.** תן לי את העיר יבנה וחכמיה - שלא תחריב אותה ולא תהרוג את החכמים שבה. **ב.** תן לי שושלת רבן גמליאל הנשיא - אל תהרוג את משפחת הנשיא כדי שלא יכלה זרע המלוכה מבית דוד. **ג.** ותן לי רופאים שירפאו את רבי צדוק - שמרוב התעניות התכווצו לו המעיים והוא כבר לא היה יכול לאכול כלום.

קרא עליו רב יוסף ויש אומרים רבי עקיבא את הפסוק 'משיב חכמים וכו', כי היה על ריב"ז לבקש מאספסינוס שיוותר לירושלים ולא יחריב אותה. אמנם ריב"ז סבר אולי בקשה כל כך גדולה הוא לא יסכים לתת, ואז גם הצלה קטנה לא תהיה לעם ישראל.

אסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק מאי היא? הרפואה שעשו לרבי צדוק מהי? ביום הראשון השקו אותו מים ששרו כתוכם סובין (והוציאו את הסובין). למחרת מים מעורבים בסובין גסים וקמח. למחרת מים מעורבים עם קמח, עד שהתרחבו לו המעיים מעט מעט.

אזל שדריה לטיטוס הרשע: הלך אספסינוס לרומי ושלח את טיטוס הרשע להחריב את בית המקדש. עליו נאמר הפסוק 'ואמר אי אלוהימו וכו' - שטיטוס אמר זאת.

ונטל סייף וגידר את הפרוכת: לקח טיטוס חרב ודקר את הפרוכת, נעשה נס ויצא ממנה דם. וסבר טיטוס בטפשותו שכביכול הוא 'הרג' את הקב"ה.. ועל כך נאמר הפסוק 'שָׁאֲגוּ צִרְיָיו בְּקֶרֶב מוֹעֲדָךְ' בבית שאתה הקב"ה מתוועד בו והוא בית המקדש, "שָׁמוּ אוֹתָתָם אֵתוֹת" והם אמרו ש'האותות' הסימן שלהם הוא סימן אמיתי, כלומר הדם שיצא מהפרוכת הוא סימן שהרגו את האלוקים של היהודים..

מי כמוך חסין: כלומר מתאפק שלא להעניש את הרשע הזה מיידית.

מה עשה: טיטוס? לקח את הפרוכת ועשה אותה כמו סל (= גרגותי).

שנאמר ובכן ראיתי רשעים וכו' אל תקרי וכו': כלומר הפסוק מתפרש כך: ראיתי רשעים שקיבצו את כלי הקודש, והם מגיעים ממקום קדוש הוא בית המקדש, והם משתבחים ומתפארים שכך הם עשו.

איכא דאמרי: הפסוק מתפרש 'רשעים קבורים' והכוונה שהם גילו את האוצרות של עם ישראל (את המטמונות 'הקבורים' ומכוסים מעיני בני אדם).

עמד עליו נחשול שבים: כשחזר טיטוס בספינה לרומי, שלח הקב"ה גל גדול להטביע את הספינה שלו. אמר טיטוס: כמדומה אני וכו'.

אמאי קרי לה בריה קלה: הגמרא עוצרת את הסיפור ומבארת מדוע הבת קול קראה ליתוש 'בריה קלה'? כי היא מכניסה אוכל לגוף אבל לא מוציאה פסולת מהגוף.

והגמרא ממשיכה את דברי הבת קול: 'עלה ליבשה ותעשה עימה מלחמה'.

יומא חד הוה קא חליף: יום אחד עבר טיטוס ליד פתח חנותו של נפת, והוא שמע את קול הפטיש הדופק על הפח, ואז היתוש השתתק. אמר טיטוס: יש לי תקנה לכאב ראש!

כל יום הביאו נפחים שידיפקו לפניו. לנפת גוי הוא היה משלם 4 זוז, ואילו לנפת יהודי הוא היה אומר 'מספיק שאתה רואה את הצער של השונא שלך...'. עד שלושים יום הוא עשה כך, אבל לאחר מכן היתוש התרגל לרעש וחזר לנקר לו את המוח.

כי הוה קא מיית: כשטיטוס עמד למות הוא ציוה על עבדיו שלאחר מותו ישרפו את גופו ויפזרו את אפרו על שבעה ימים, כדי שלא ימצא אותו האלוקים של היהודים ויעמיד אותו בדיון.

אונקלוס בר קלוניקוס: היה בן אחותו של טיטוס. הוא רצה להתגייר, הלך והעלה את טיטוס באוב, ושאל אותו: מי חשוב 'בעולם ההוא' - עולם האמת? אמר לו טיטוס: ישראל. שאל אותו אונקלוס: האם להידיבק בהם? אמר לו: יש להם הרבה מצוות ולא תוכל לקיים אותם, לך תלחם בהם בעולם הזה ותהיה ל'ראש' וחשוב. שאל אותו אונקלוס: מה הדין (של העונש) שלך? אמר לו: במה שפסקתי על עצמי. כל יום אוספים את האפר שלי בחזרה ודנים אותי, ואז שורפים אותי ומפזרים את האפר על שבע ימים.